

TURİSTİK ARZ KAYNAKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE YEREL YÖNETİMLERİN, SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ, EĞİTİM KURUMLARI VE YEREL MEDYANIN ROLÜNE İLİŞKİN BİR UYGULAMA: ZONGULDAK İLİ ÖRNEĞİ

Kurban ÜNLÜÖNEN *

Burhan SEVİM **

ÖZET

Bu araştırmada; turistik arz kaynaklarının değerlendirilmesinde yerel yönetimler, eğitim kurumları, sivil toplum örgütleri ve yerel medya kuruluşlarının rolünü ölçmek amaçlanmıştır. Bu amaçla, Zonguldak ilinde bir uygulama yapılmıştır. Uygulama kapsamında öncelikle Zonguldak ili turistik arz kaynaklarının bir envanteri çıkarılmış ve bu kaynaklar temel alınarak bir anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket Zonguldak ili merkez ve ilçelerinde faaliyet gösteren ve araştırma kapsamında değerlendirilen kurum ve kuruluş yöneticilerine uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, amacına uygun istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Buna göre; Zonguldak ili turistik arz kaynaklarının değerlendirilmesine ilişkin araştırma kapsamındaki kurum ve kuruluşların görüşleri arasında fark bulunmadığı, ancak bu kurum kuruluş yöneticilerinin eğitim düzeylerinin konuya bakış açılarında farklılıklar ortaya çıkardığı görülmüştür. Ayrıca, üç boyut halinde değerlendirilen arz kaynaklarının da katılımcılardan farklı oranlarda öncelik aldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turistik arz kaynakları, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları, yerel medya

THE ROLE OF THE LOCAL ADMINISTRATIONS, CIVILIAN SOCIETY ORGANIZATIONS, EDUCATION INSTITUTIONS AND LOCAL MEDIA ON THE EVALUATION OF THE TOURISTIC SUPPLY SOURCES: A KEY STUDY ON ZONGULDAK ABSTRACT

The aim of this research is to measure the role of the local administrations, civilian society organizations, education institutions and local media on the evaluation of the touristic supply sources. Also, the types of these organizations and institutions, activity placements, the effect of the education level of the directors on the development of the touristic supply sources are the main aim of the research.

* Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi (Prof. Dr.)

** Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Devrek Meslek Yüksekokulu (Öğr. Gör.)

For that reason, a practice in Zonguldak has been done. First an inventory of touristic supply sources in Zonguldak has been studied and a questionnaire has been prepared by getting these resources as basis. This questionnaire was applied to the administrators of the organizations and the institutions that have activities in Zonguldak.

In consequence; there is no opinion difference between the organizations and the institutions by means of how to evaluate the tourism supply resources, besides a slight difference of the opinion of the administrators of these organizations and institutions has been observed because of their education levels. In addition, the supply resources which have evaluated as three dimensions took different ratios of precedence by the participators have been determined.

Key Words: Touristic supply sources, local administrations, civilian society organizations, education institutions, local media.

GİRİŞ

Turizm sektörü ekonomik kalkınmayı sağlayan temel sektörlerden birisi olarak görülmektedir (Gürbüz, 1998:9). Bu fonksiyonunu yerine getirebilmesi, sahip olunan arz kaynaklarının doğru biçimde değerlendirilebilmesine bağlıdır. Turistik arz kaynaklarının değerlendirilebilmesinin temel koşullarından birisi de turizm sektörünün geliştirilmesine katkı sağlayabilecek olan yerel kurum ve kuruluşların istenilen desteği vermesidir.

Türkiye'de; belediyeler, köy idareleri ve il özel idareleri olmak üzere üç ayrı yerel yönetim birimi vardır. Yerel yönetimlerin turizm sektörünü doğrudan ilgilendiren yasal görevleri olduğu gibi, mahalli ve müşterek ihtiyaçların karşılanması üzerine olup turizmi de olumlu yönde etkileyebileceği düşünülen görevleri de bulunmaktadır. Belediyelerin doğrudan turizme ilişkin görevleri, Turan (1992:74-78) tarafından şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin 59. fıkrası uyarınca otel, motel, pansiyon vb. konaklama tesisleri yapmak, yiyecek-içecek kullanılacak maddelerin satıldığı ve saklandığı mahalleri, konaklama tesislerini ve seyahat edilen araçları denetlemek,
- Aynı kanunun aynı maddesinin 31, 33 ve 59. fıkralarına göre plaj, sinema, tiyatro, diskotek, gece kulübü, park, bahçe, sporla ilgili tesisler yapmak ve işletmek,
- Turizmin halka mal edilmesi, tanıtılması, turistlerle halk arasındaki ilişkilerin en iyi şekilde gerçekleşmesi için halkın eğitimi konusunda çalışmalar yapmak,
- Tercüman, rehber vb. uzmanlık alanlarında yeterli eleman yetiştirilmesi için merkezi idareyle işbirliği halinde çalışmak,
- 13. Madde uyarınca turisti cezbedici sergi, panayır, fuar ve festivaller düzenlemek gibi birçok görevi yerine getirmek.

Çoker (1999:29) de bunlara ek olarak belediyelerin, müze kurmak, idame ettirmek ve işletmek, yerel, ulusal ve uluslararası, kültür ve turizm etkinlikleri düzenlemek, turizm büroları

açmak, belediye zabıta memurlarını turizm konusunda yetiştirmek gibi görevlerinden bahsetmiştir.

Yerel yönetimler bir yandan doğrudan turizm amaçlı yatırımları, hizmetleri gerçekleştirmekte, turizme olumlu tesir eden altyapıya ilişkin planlama ve uygulama işlevlerini yerine getirmekte, diğer taraftan ise denetim fonksiyonunu görmektedirler. Yerel yönetimlerin turizm sektöründeki denetim görevleri temel olarak; planlama ve yapılaşma denetimi, çevre koruma denetimi ile tesis ve işletmelerin denetimidir (Yeter, 1993:25).

Turizmin yerel ölçekte gelişiminde sivil toplum örgütleri de önemli bir role sahiptir. Turizm politikalarının geliştirilmesinde, çevresel, tarihi ve insani değerlerin korunması ve geliştirilmesi gibi turizmi yakından ilgilendiren konularda sivil toplum örgütleri bir sivil birlik olarak yol gösterici ve baskı grubu olma özelliği de taşımaktadır.

Türsab tarafından 2003 yılı Haziran ayında hazırlanan turizmi çeşitlendirmek konulu raporda da turizmin gerçek anlamda gelişiminde turizmi çeşitlendirmenin ve turizmi tüm bölgelere yaymanın önemi vurgulanmış ve bunu sağlamak için yapılması gerekenler arasında sivil toplum örgütlerinin gelişmişliğinin ve yaygınlığının öneminden bahsedilmiştir (www.tursab.org.tr).

Turizmin yerel ölçekte gelişiminde etkili önemli araçlardan biri de yerel medyadır. Yerel medya demek, yerel unsurları ve yerel sorunları ortaya çıkartmak ve bu sorunlara ilişkin halkı bilgilendirmek, bir kamuoyu oluşturmak ya da bilinçlendirmek demektir (Sözen, 2005).

Gerek yazılı gerek görsel basında son yıllarda meydana gelen önemli gelişmeler dünya üzerinde medyayı, en önemli güçlerden biri haline gelmiştir. Türkiye’de de özellikle özel radyo ve televizyonların açılmasıyla birlikte medya alanında önemli gelişmeler olmuştur. Medya bugün kitleleri etkileme ve yönlendirmede önemli bir güçtür.

Bu çalışmada, turistik arz kaynaklarının değerlendirilmesinde yukarıda adı geçen kurum ve kuruluşlar ile eğitim kurumlarının rolü Zonguldak ili ölçeğinde araştırılmıştır.

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmada, turistik arz kaynaklarının değerlendirilmesinde yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları ve yerel medyanın rolüne ilişkin Zonguldak ilinde bir uygulama gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma, örnek olma vasfı ile de benzer şartlara sahip diğer iller için yol gösterici olabilecektir. Ayrıca, Zonguldak’ın turizm yoluyla ekonomik kalkınma sağlamasına ilişkin yapılan ilk çalışmadır. Bunun yanında bu araştırmanın Zonguldak’taki yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları ve yerel medyanın yönetici konumundaki kişilerin görüşlerine baş-

vurulması, Zonguldak'ta mevcut yapının ortaya konmasının yanı sıra ileriye dönük yapılması gerekenler hakkında da ilgili kurum ve kuruluşlara önemli katkılar sağlayacaktır.

1.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini Zonguldak ili merkez ve tüm ilçelerindeki (Alaplı, Çaycuma, Devrek, Ereğli, Gökçebey) yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri (meslek birlikleri, vakıf ve dernekler), üniversite akademik birimleri (fakülte, yüksekokul, enstitü vb.) ve yerel medya kuruluşlarının yöneticileri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın evreni içerisinde yer alan kurum ve kuruluşların sayılarına ilişkin veriler Tablo 1'de yer aldığı şekliyle tespit edilmiştir:

Tablo 1. İlçelere Göre Araştırma Kapsamındaki Kurum-Kuruluş Sayıları

İlçeler	Kurum – Kuruluş							Toplam
	İl Özel İdaresi	Belediye	Köy İdaresi	Meslek Birliği	Vakıf – Dernek	Üniversite ve Bağlı Birimler	Yerel Medya	
Alaplı	1	2	49	7	96	1	2	158
Çaycuma	1	6	83	8	175	1	4	278
Devrek	1	4	77	9	98	1	3	193
Ereğli	1	7	95	8	295	1	22	429
Gökçebey	1	3	17	7	20	-	-	48
Merkez	1	10	50	13	447	10	21	552
TOPLAM	6	32	371	52	1131	14	52	1658

Kaynaklar: www.karaelmas.edu.tr; www.zonguldak.gov.tr; 10.01.2005. Dernekler ile ilgili bilgiler Zonguldak Valiliği Dernekler Masasından, vakıflar ile ilgili bilgiler Zonguldak Emniyet Müdürlüğünden ve yerel medya ile ilgili bilgiler de Kanal Z'den elde edilmiştir.

Araştırma örneklem sayısının belirlenmesinde Ryan'ın (1995) geliştirdiği aşağıdaki formülden yararlanılmıştır:

$$n = \frac{NPq}{\frac{(N-1)B^2 + Pq}{Z^2}}$$

Formülde yer alan sembollerin anlamları:

n= Örneklem sayısını

N= Araştırmaya konu olan topluluğu (1658)

P= Topluluk oranını veya tahminini (0,5)

q= 1-P'yi

B= Katlanılabilir hata oranını (0,05)

Z= Z tablosu değeri (istenilen güven aralığında) (1,96)

Buna göre;

n= 362 olarak hesaplanmıştır.

Örneklem sayısının belirlenmesi için araştırmacının önceden bazı kararlar vermesi gereklidir. Araştırma konusu ile ilgili daha önceden herhangi bir araştırma yapılmamış ise topluluk oranı ve tahminini ifade eden P değeri 0,5 olarak alınır (Arıkan, 2005:156). Örnek sayısının belirlenmesinde katlanılabilir hata oranı Hurst'un da (1994) ifade ettiği gibi bir matematiksel kavram olup araştırmaya konu olan topluluk ile seçilen kitlenin uyumsuzluğunu gösterir ve araştırmacının bunu önceden tahmin etmesi gerekir. Katlanılabilir hata oranı % 3-5 arasında tahmin edilmelidir. % 3'e yaklaştıkça örneklem sayısı büyüyecek, bununla birlikte araştırmanın güvenilirliği artacak; % 5'e yaklaştıkça ise örneklem sayısı azalacaktır. Bu araştırmada katlanılabilir hata oranı, maddi olanaklar ve zaman unsuru da dikkate alınarak % 5 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, araştırmalarda yapılan çalışmaların bir güven aralığında olması büyük önem arz etmektedir. Araştırmacıların tespit ettiği bu aralık ise artı eksi % 2,5'dur diğer bir ifadeyle güven aralığı % 95'dir. Buna bağlı olarak Z değeri ise 1,96'dır.

1.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Bu araştırmanın hazırlanmasında, turizmin yerel ölçekte gelişiminde etkili kurum ve kuruluşlar hakkında ayrıntılı bir kaynak (literatür) taraması yapılmıştır. Mevcut durumu ortaya koymak amacıyla uzman görüşleri doğrultusunda anket hazırlanmış ve konuyla ilgili kurum ve kuruluşlardaki yönetici pozisyonundaki kişilere uygulanmıştır.

Elde edilen bulgular, bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS (11.0 for Windows) programı yardımıyla çözümlenerek yorumlanmış ve bu doğrultuda öneriler geliştirilmiştir.

Hipotez testleri yapılmadan önce anket sorularının güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi, bir testte yer alan ölçeklerin sorularının birbirleriyle yakından ilişkili olup olmadı-

ğını ve zaman içinde aynı şekilde ölçüm yapıp yapmadığını değerlendirir. En yaygın olarak kullanılan güvenilirlik analizi yöntemi Cronbach Alfa içsel tutarlılık korelasyon analizi yöntemidir.

Cronbach Alfa içsel tutarlılık korelasyon katsayısı bir ölçeğin içerdiği sorular arası ilişkiler hakkında bilgi verir. Eğer içsel tutarlılık korelasyon katsayısı yüksekse, bu bulgu, ölçek sorularının birbirleriyle yüksek bir korelatif ilişki içinde olduklarını ve homojenlik gösterdiklerini ve dolayısıyla ölçek sorularının aynı yönde tutarlı bir ölçme yaptıklarına işaret eder.

Bir ölçeğin Cronbach Alfa içsel tutarlılık korelasyon katsayısı 0.00 ile 1.00 arasında değişir ve genelde 0.60 ve üstü düzeyde olması beklenir (www.psikometri.com, 08.03.2005).

Bu araştırmada Cronbach Alpha = 0,7929 olduğu için sorular arasında içsel tutarlılık yüksektir. Bu nedenle belirlenen boyutlar için işaretlenen ölçeklerin puanları her bir birey için toplanmış ve yeni bir değişken elde edilmiştir. Yapılan analizlerde elde edilen bu veri seti kullanılmıştır.

1.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H₁: Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının ekonomik kalkınma aracı olarak kullanılmasında yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları ve yerel medya kuruluşlarının tercihleri kendi aralarında, en az biri için anlamlı bir farklılık gösterir.

H₂: Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının geliştirilmesine ilişkin kurum ve kuruluş yöneticilerinin faaliyette buldukları ilçeler kendi aralarında, en az biri için anlamlı bir farklılık gösterir.

H₃: Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının geliştirilmesine ilişkin kurum ve kuruluş yöneticilerinin eğitim durumu, en az biri için anlamlı bir farklılık gösterir.

H₄: Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının kullanımı boyutlar bazında anlamlı bir farklılık gösterir.

2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Tablo 2. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Bay	232	78,11
	Bayan	65	21,89
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	31	10,44
	Lise ve dengi	107	36,03
	Ön lisans	64	21,55
	Lisans	60	20,20
	Lisansüstü	35	11,78
Yaş	25 ve altı	8	2,69

	26-35	62	20,88
	36-45	109	36,70
	46-55	91	30,64
	56 ve üzeri	27	9,09
	Toplam	297	100

Tablo 2'de görüldüğü üzere ankete katılanların % 78,11'i bay ve % 21,89'u bayandır. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımlarında ise; % 36,03 ile en fazla lise ve dengi eğitim kurumları mezunları, % 10,44 ile de en düşük oranı ilköğretim mezunlarının oluşturduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların yaş dilimlerine bakıldığında çoğunluğu % 36,70 ile orta yaş grubu oluşturmaktadır.

Tablo 3'e göre de araştırmaya en fazla katılım % 24,24 ile Ereğli ve % 23,91 ile Merkez ilçeden gerçekleşmiştir. Kurum-kuruluş bazında ise en çok katılım % 56,23 ile sivil toplum örgütlerinden gelmiştir. Sivil toplum örgütlerini oluşturan vakıf ve dernekler % 48,48 ve meslek birlikleri ise % 7,74 oranında katılım göstermiştir.

Tablo 3. Araştırma Kapsamındaki Kurum – Kuruluşların Faaliyet Yerlerine ve Türlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

İlçesi		f	%
Alaplı		37	12,46
Çaycuma		35	11,78
Devrek		57	19,19
Ereğli		72	24,24
Gökçebey		25	8,42
Merkez		71	23,91
Toplam		297	100
Kurum - Kuruluş		f	%
Yerel Yönetimler	İl Özel İdaresi	6	2,02
	Belediye	18	6,06
	Köy İdaresi	66	22,22
Yerel Yönetimler Toplamı		90	30,30
Eğitim Kurumları	Üniversite (Fakülte, Yüksekokul, Enstitü vb.)	10	3,37
Eğitim Kurumları Toplamı		10	3,37
Sivil Toplum Örgütleri	Vakıf – Dernek	144	48,48
	Meslek Birliği	23	7,74
Sivil Toplum Örgütleri Toplamı		167	56,23
Yerel Medya	Yerel Medya	30	10,10
Yerel Medya Toplamı		30	10,10

Genel Toplam		297	100,00
---------------------	--	------------	---------------

Tablo 4. Araştırma Kapsamındaki Kurum – Kuruluşların Turistik Arz Kaynaklarının Değerlendirilmesine Yönelik Faaliyette Bulunmalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Faaliyette Bulunma Durumu	f	%
Evet	108	36,36
Hayır	189	63,64
Toplam	297	100

Tablo 4'e göre araştırma kapsamındaki kurum – kuruluşların turistik arz kaynaklarının değerlendirilmesine ilişkin faaliyette bulunup bulunmadıklarını belirlemek amacıyla yöneltilen soruya ankete katılanların % 63,64 gibi büyük çoğunluğu hayır seçeneğini işaretleyerek faaliyette bulunmadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında Zonguldak'ın turistik arz kaynaklarının bir envanteri çıkarılmış ve ortaya çıkan sonuçlar tarihi, doğal ve diğer arz kaynakları olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Bu üç başlık aynı zamanda anketin boyutlarını da oluşturmuş ve her bir boyuta ilişkin sekiz yargı, toplamda yirmi dört yargı hazırlanmıştır. Bu yargılara katılımcıların verdikleri cevapların frekans ve yüzde dağılımları ile aritmetik ortalama ve standart sapmalarıyla ilgili elde edilen sonuçlar sırasıyla Tablo 5., 6. ve 7.'de sunulmuştur.

Tablo 5'de Zonguldak ilinin turizm yoluyla ekonomik kalkınma sağlamasına yönelik yapılması gerekenlerle ilgili tarihi arz kaynaklarına ilişkin ankete katılanların görüşlerinin dağılımı verilmiştir. Bu dağılımda yargılar aritmetik ortalamalarına ($\bar{X}$) göre azalan sırada verilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi ankete katılanlara göre Zonguldak ili tarihi arz kaynakları içerisinde en öncelikli değerlendirilmesi gereken konu; 4,00 aritmetik ortalama ile Filyos Açık hava Tiyatrosunun kültürel etkinliklerde değerlendirilmesi olmuştur. "Kaleler restore edilmelidir" yargısı ise; 3,20 ortalama ile orta öncelikli olarak değerlendirilmiş ve tarihi arz kaynakları içerisinde en düşük önceliği almıştır.

Ortalamalar genelde birbirine yakın olmakla birlikte "Filyos Açık hava Tiyatrosu kültürel etkinliklerde değerlendirilmelidir" yargısı diğerlerine göre öne çıkmıştır. Bu sonuç ankete katılanların tarih ve kültürün bir arada önemli bir turistik çekicilik oluşturduğunun bilincinde oldukları ve bu yüzden de bu tarihi kaynağın kültürel etkinliklerde değerlendirilmesinin yüksek öncelikli olarak değerlendirildiği şeklinde yorumlanabilir. Kalelerin restorasyonuna ilişkin yargının diğerlerine oranla en düşük öncelik sırasını alması ise şaşırtıcı bir sonuç olmakla birlikte, bu sonuç Zonguldak'taki kalelerin araştırmaya katılanlar tarafından bile yeterince bilinmediğini düşündürmekte ve bu konuda bir tanıtım sorununu ortaya koymaktadır.

Tablo 6'ya göre "orman alanlarında ağaç kesimleri önlenmelidir" yargısı 4,25 ortalama ile doğal arz kaynakları içerisinde en yüksek öncelikli değerlendirilen konu olmuştur. Bu oran

aynı zamanda tüm arz kaynakları içindeki toplam yirmi dört yargı arasında en yüksek değerdir. Bu da orman alanlarında denetimlerin artırılmasını ve ormanların korunması konusunda halkın bilinçlendirilmesini gündeme getirmektedir. "Plajların niteliği uluslararası standartlara kavuşturulmalıdır" ve "şelale ve çağlayanların doğal güzelliği korunmalıdır" yargıları da yüksek öncelikli olarak değerlendirilmiştir. "Termal su kaynakları turizm amaçlı değerlendirilmelidir" yargısı ise; 3,10 ortalama ile doğal arz kaynakları arasında en düşük öncelik derecesini almıştır. Buna göre; diğer doğal kaynaklara oranlara termal kaynakların katılımcılar açısından daha az önemli olarak değerlendirildiği söylenebilir.

Tablo 7'ye göre Zonguldak ilinin turizm yoluyla ekonomik kalkınma sağlaması için diğer turistik arz kaynakları içinde yapılması gereken en öncelikli konu; 4,21 ortalama ile ulaştırma türlerinin çeşitlendirilmesi olarak değerlendirilmiştir. Ankete katılanlar arasında yerel yöneticilerin de bulunduğu düşünüldüğünde bu sonuç oldukça çarpıcıdır. Bu veriler ışığında Zonguldak ilindeki mevcut ulaştırma türlerinin yeterli görülmediği söylenebilir. Bu başlık altındaki yargılar genelde yüksek 3,75'den fazla değerler almakla birlikte "kara avcılığı hobi (boş zaman) faaliyeti olarak gündeme getirilmelidir" yargısı 3,33 ortalama ile bu kategoride en düşük değeri almıştır. Özellikle Devrek, Çaycuma, Gökçebeş ilçelerinde kara avcılığı faaliyetlerinden yüksek gelirler elde edilmesine rağmen bu işin geliştirilmesine dönük olarak sonuçların bu kadar düşük çıkması şaşırtıcıdır.

3.6.5. Hipotez Testleri

Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının ekonomik kalkınma aracı olarak kullanılmasında yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları ve yerel medyanın tercihlerinin kendi aralarında en az biri için anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin tespiti için tek değişkenli Anova testi (varyans analizi) kullanılmıştır.

Tablo 5. Zonguldak İlinin Turizm Yoluyla Ekonomik Kalkınma Sağlamasına Yönelik Yapılması Gerekenlerle İlgili Tarihi Arz Kaynaklarına İlişkin Araştırmaya Katılanların Görüşlerinin Dağılımı

Zonguldak İlinin Turizm Yoluyla Ekonomik Kalkınma Sağlaması için;	Öncelik Derecesi												TOPLAM		
	Düşük			Orta			Yüksek			Çok Yüksek			f	%	s.s.
	f	%		f	%		f	%		f	%				
1	7	2,4	26	8,8	48	16,2	96	32,3	120	40,4	297	100	4,00	1,06	
2	8	2,7	34	11,4	64	21,5	87	29,3	104	35,0	297	100	3,82	1,13	
3	23	7,7	21	7,1	68	22,9	88	29,6	97	32,7	297	100	3,72	1,21	
4	29	9,8	30	10,1	66	22,2	108	36,4	64	21,5	297	100	3,50	1,21	
5	30	10,1	61	20,5	52	17,5	70	23,6	84	28,3	297	100	3,39	1,35	
6	37	12,5	47	15,8	58	19,5	84	28,3	71	23,9	297	100	3,35	1,33	
7	36	12,1	47	15,8	69	23,2	75	25,3	70	23,6	297	100	3,32	1,31	
8	34	11,4	66	22,2	64	21,5	73	24,6	60	20,3	297	100	3,20	1,30	

Tablo 6. Zonguldak ilinin Turizm Yoluyla Ekonomik Kalkınma Sağlamasına Yönelik Yapılması Gerekenlerle İlgili Doğal Arz Kaynaklarına İlişkin Araştırmaya Katılanların Görüşlerinin Dağılımı

	Öncelik Derecesi												TOPLAM						
	Çok Düşük			Düşük			Orta			Yüksek			Çok Yüksek			f	%	s.s.	
	f	%		f	%		f	%		f	%		f	%					
1	6	2,0		23	7,7		35	11,8		61	20,5		172	57,9		297	100	4,25	1,06
2	11	3,7		17	5,7		63	21,2		71	23,9		135	45,5		297	100	4,02	1,11
3	10	3,4		19	6,4		54	18,2		101	34,0		113	38,0		297	100	3,97	1,06
4	19	6,4		19	6,4		41	13,8		65	21,9		153	51,5		297	100	3,92	1,37
5	14	4,7		33	11,1		85	28,6		75	25,3		90	30,3		297	100	3,66	1,15
6	43	14,5		22	7,4		71	23,9		82	27,6		79	26,6		297	100	3,44	1,34
7	41	13,8		64	21,5		63	21,2		69	23,2		60	20,2		297	100	3,14	1,33
8	49	16,5		60	20,2		62	20,9		57	19,2		69	23,2		297	100	3,10	1,44

Tablo 7. Zonguldak İlinin Turizm Yoluyla Ekonomik Kalkınma Sağlamasına Yönelik Yapılması Gerekenlerle İlgili Diğer Arz Kaynaklarına İlişkin Yönetici Görüşlerinin Dağılımı

İlimizin Turizm Yoluyla Ekonomik Kalkınma Sağlaması İçin;	Öncelik Derecesi												TOPLAM		
	Düşük			Orta			Yüksek			Çok Yüksek			f	%	s.s.
	f	%		f	%		f	%		f	%				
1	6	2,0	14	4,7	41	13,8	87	29,3	149	50,2	297	100	4,21	0,98	
2	8	2,7	23	7,7	53	17,8	66	22,2	147	49,5	297	100	4,08	1,10	
3	4	1,3	29	9,8	44	14,8	88	29,6	132	44,4	297	100	4,06	1,05	
4	7	2,4	34	11,4	60	20,2	73	24,6	123	41,4	297	100	3,91	1,13	
5	4	1,3	27	9,1	77	25,9	99	33,3	90	30,3	297	100	3,82	1,01	
6	10	3,4	31	10,4	76	25,6	76	25,6	104	35,0	297	100	3,78	1,13	
7	11	3,7	38	12,8	63	21,2	83	27,9	102	34,3	297	100	3,76	1,16	
8	42	14,1	38	12,8	77	25,9	59	19,9	81	27,3	297	100	3,33	1,37	

Bağımsız örneklem için varyans analizi, tek bir bağımsız değişkene ilişkin iki ve daha fazla grubun bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının karşılaştırılarak, ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde (% 95, % 99 gibi) anlamlı (önemli) olup olmadığını test etmek için kullanılan istatistiksel bir tekniktir (Ural ve Kılıç, 2005:185). Bu testi yapabilmek için öncelikle varyansların homojen olması varsayımının test edilmesi gerekir. Levene istatistiğinin 0,05'ten büyük olması, varsayımın sağlandığını gösterir.

H₁ hipotezi için Levene istatistiği 0,212 bulunduğundan varyansların homojenliği varsayımı sağlanmış ve bundan sonra varyans analizine geçilmiştir.

H₁: Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının ekonomik kalkınma aracı olarak kullanılmasında yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları ve yerel medya kuruluşlarının tercihleri kendi aralarında, en az biri için anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 8. Zonguldak İlinde Turistik Arz Kaynaklarının Ekonomik Kalkınma Aracı Olarak Kullanılmasında Kurum ve Kuruluşların Tercihlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd (Serbestlik Derecesi)	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	816,631	3	372,210	1,897	0,130
Grup içi	42035,254	293	143,465		
Toplam	42851,886	296			

Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının ekonomik kalkınma aracı olarak kullanılmasında yerel yönetimler, eğitim kurumları, sivil toplum örgütleri ve yerel medyanın tercihlerinin kendi aralarında karşılaştırıldığı tablo 8'e göre $F=1,897$ ve $p=0,130>0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilememiştir. Yani, sözü edilen kurum ve kuruluşlar arasında anlamlı bir fark yoktur.

H₂: Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının geliştirilmesine ilişkin kurum ve kuruluş yöneticilerinin faaliyette buldukları ilçeler kendi aralarında, en az biri için anlamlı bir farklılık gösterir.

H₂ hipotezi için ise varyansların homojen olma varsayımı sağlanamamış, bu nedenle parametrik olan Anova testinin yerine Anova'nın non-parametrik karşılığı olan Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 9'daki Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının ekonomik kalkınma aracı olarak kullanılmasında araştırma kapsamındaki kurum ve kuruluşların faaliyette buldukları ilçelerin karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre $p=0,361>0,05$ olduğu için H₀ hipotezi reddedilememiştir. Dolayısıyla ilçeler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durumda Zonguldak ilinin turizm yoluyla ekonomik kalkınma sağlamasında yerel yöne-

timler, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları ve yerel medya kuruluşlarının faaliyette buldukları ilçelerin arasında değerlendirme açısından bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Tablo 9. Zonguldak İlinde Turistik Arz Kaynaklarının Ekonomik Kalkınma Aracı Olarak Kullanılmasında Kurum ve Kuruluşların Faaliyette Buldukları İlçelerin Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Toplam
Ki kare	5,468
sd (serbestlik derecesi)	5
p	0,361

H₃: Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının geliştirilmesine ilişkin kurum ve kuruluş yöneticilerinin eğitim durumu, en az biri için anlamlı bir farklılık gösterir.

H₃ hipotezinin analizi için de varyansların homojen olma varsayımı sağlanamadığından Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Tablo 10. Zonguldak İlinde Turistik Arz Kaynaklarının Geliştirilmesine İlişkin Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Toplam
Ki kare	19,398
sd (serbestlik derecesi)	4
p	0,001

Tablo 10'da Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının geliştirilmesine ilişkin araştırma kapsamındaki kurum ve kuruluş yöneticilerinin eğitim durumlarının en az biri için anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre $p=0,001<0,05$ olduğundan H₃ hipotezi kabul edilmiştir. Yani katılımcıların eğitim durumları göz önüne alındığında gruplardan en az biri diğerlerinden farklıdır.

Aralarındaki farkı incelemek için ortalama sıraları göz önünde bulundurulmalıdır. Tablo 11'e göre 179,77 ile en yüksek sıra değerine sahip olan lisans mezunu grup Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının ekonomik kalkınma aracı olarak kullanılmasının önemli olduğunu düşünürken, 104,76 ile en düşük sıra değerine sahip olan ilköğretim mezunu grup bunun çok önemli olmadığını düşünmektedir. Lisansüstü mezunu grubun ortalama sırası, lisans mezunlarına oranla düşük gösterse de tablonun tamamı incelendiğinde eğitim düzeyi arttıkça turistik arz kaynaklarına ve bunların ekonomik kalkınma aracı olarak kullanılmasına verilen önem ve önceliğin arttığı söylenebilir.

Tablo 11. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Turistik Arz Kaynaklarının Değerlendirilmesine Yönelik Tercihleri

Eğitim Durumu	n	Ortalama Ağırlıkları
İlköğretim	31	104,76
Lise ve Dengi	107	136,89
Ön lisans	64	153,26
Lisans	60	179,77
Yüksek lisans	35	164,67
TOPLAM	297	

H₄: Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının kullanımı boyutlar bazında anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 12. Eşlenmiş Örneklem İstatistikleri

Eşler	Boyutlar	Ortalama	n	s.s.	Ortalamanın Standart Hatası
1. Çift	Tarihi Arz Kaynakları (1-8)	28,3131	297	6,34639	0,36825
	Doğal Arz Kaynakları (9-16)	29,4949	297	4,94710	0,28706
2. Çift	Tarihi Arz Kaynakları (1-8)	28,3131	297	6,34639	0,36825
	Diğer Arz Kaynakları (17-24)	30,9663	297	4,55658	0,26440
3. Çift	Doğal Arz Kaynakları (9-16)	29,4949	297	4,94710	0,28706
	Diğer Arz Kaynakları (17-24)	30,9663	297	4,55658	0,26440

Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının kullanımının boyutlar bazında farklılık gösterip göstermediğinin tespiti için t testi uygulanmış ve her bir boyut diğerleriyle ayrı ayrı karşılaştırılmıştır. Bu amaçla önce Tablo 12'de görüldüğü gibi boyutlar birbirleriyle eşlenmiş, ardından ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalarının standart hataları bulunmuştur. Tabloda boyutlar anketteki sıra numaraları ile ifade edilmiştir. Buna göre 1-8 arasında yer alan ifadeler tarihi arz kaynakları, 9-16 arasında yer alan ifadeler doğal arz kaynakları, 17-24 arasında yer alan ifadeler ise diğer arz kaynaklarına karşılık gelmektedir. Ardından Tablo 13'de boyutlar birbirleriyle karşılaştırılarak ortalamalarının farkları alınarak t değerleri ile anlamlılık düzeyleri (p değerleri) bulunmuştur.

Testlerin sonucunda tüm p değerleri 0,05'ten küçük olduğu için, H₄ hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre; boyutların tercih edilme oranlarının kendi aralarında farklılıklar gösterdiği söylenebilir.

Tablo 13. Zonguldak İlinde Turistik Arz Kaynaklarının Kullanımının Boyutlar Bazında Karşılaştırılmasına İlişkin t Testi Sonuçları

Eşlenmiş Boyutlar	Eşlenmiş Farklar			t	sd	p (çift taraflı)
	Ortalamaların Farkı	s.s.	Ortalamanın standart hatası			
1-8 ve 9-16	-1,1818	6,99280	0,40576	-2,913	296	0,004
9-16 ve 17-24	-1,4714	4,64845	0,26973	-5,455	296	0,000
1-8 ve 17-24	-2,6532	6,42348	0,37273	-7,118	296	0,000

Bu farklılığın boyutlar bazında oranlarını incelenmek için Tablo 13'de ortalamaların farkı sütununa bakmak gerekir. Burada boyutların tercih edilme oranlarında doğal arz kaynaklarının; tarihi arz kaynaklarından, diğer arz kaynaklarının da; doğal arz kaynaklarından daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Yani araştırmaya katılan yerel yönetimler, eğitim kurumları, sivil toplum örgütleri ve yerel medya kuruluşları yöneticilerinin Zonguldak ilinin turizm yoluyla ekonomik kalkınma sağlanmasında öncelikli olarak doğal ve tarihi arz kaynakları dışında kalan diğer arz kaynaklarını tercih ettikleri ve bu kaynakların geliştirilmesine öncelik verilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Bu veriler ışığında yirmi dört yargı içinde verilen üç boyuttan en öncelikli olarak üzerinde durulması gereken diğer arz kaynakları olduğu ve Tablo 7'ye göre diğer arz kaynakları içerisinde de 4'ün üzerinde ortalamaya sahip olan "ulaştırma türleri çeşitlendirilmelidir", "gelecekte el sanatlarının devamlılığı için teşvikler sağlanmalıdır" ve "altyapı ve haberleşme sistemleri geliştirilmelidir" yargıları üzerinde önemle ve yüksek öncelikli olarak durulması gerektiği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Zonguldak ili turistik anlamda değerlendirilebilecek çok sayıda önemli kaynağa sahip olmasına karşın bu kaynaklar yeterince değerlendirilebilmiş ve il turizmden hak ettiği payı alabilmiş değildir (T.C. Zonguldak Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, 2004:10). Deniz - kum - güneş seçeneğinin yanı sıra doğanın tüm güzelliklerini bünyesinde bulunduran Zonguldak, halen atıl durumdaki bu kaynaklarını harekete geçirerek, tek boyutlu olan ekonomisine de güçlü bir katkı sağlayacaktır.

İlin yönetimi ve dolayısı ile gelişiminde söz sahibi olan kurum ve kuruluşların gerekli katkıyı sağlaması ile sahip olunan turistik potansiyel değerlendirilebilecek ve böylece Zonguldak ili pek çok alanda bugün olduğundan çok daha ileri bir düzeye ulaşabilecektir.

Zonguldak ilinde turistik arz kaynaklarının ekonomik kalkınma aracı olarak kullanılmasında araştırma kapsamındaki kurum ve kuruluşların türü ile faaliyet yerlerine yönelik yapılan analizlerde bir farklılığa rastlanamamıştır.

Bunun üzerine kurum ve kuruluş yöneticilerinin eğitim düzeylerinin bu kurum ve kuruluşların tercihleri üzerinde farklılıklar oluşturup oluşturmadığının tespitine yönelik analizler yapılmış, farklılıklara rastlanmış ve yöneticilerin eğitim düzeylerinin tercihlerine etki ettiği görülmüştür. Bu farklılığın hangi yönde olduğu incelendiğinde ise, eğitim düzeyi arttıkça turizme verilen önemin arttığı görülmüştür. Eğitim düzeyi ile turizme verilen önem arasında doğru yönde bir ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın boyutlarını oluşturan turistik arz kaynakları, tercih edilme oranlarına göre kendi aralarında test edilmiş ve anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Bu farklılığın hangi boyutlardan kaynaklandığına bakıldığında katılımcıların tercihlerinin tarihi ve doğal arz kaynaklarından ziyade diğer arz kaynakları üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür.

Tercihlerin diğer arz kaynakları üzerinde yoğunlaşması önemli sonuçları da beraberinde getirmiştir. Bunlardan birincisi; insan faktörünün öneminin ortaya konmasıdır. Bu kaynakların hiçbirinin oluşumunda insan unsuru, diğer kaynaklarda olduğu kadar ön planda değildir. Çünkü, tarihi ve doğal kaynakları oluşturmak için insanların özel bir çaba harcamasına gerek yoktur, onların korunması ve değerlendirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Oysa diğer arz kaynakları olarak değerlendirilen altyapı, el sanatları, festivaller, ulaşım, konaklama işletmeleri, müzeler vb. kaynakların hem oluşturulmasında hem geliştirilmesinde insan, en önemli unsurdur ve kontrol edebilir.

Katılımcıların tercihlerinin diğer arz kaynakları üzerinde yoğunlaşması sonucu bu kaynaklardan hangilerine daha çok öncelik verildiğine bakılmış ve neticede önemli bulgular elde edilmiştir. Katılımcıların üzerinde önemle durdukları en öncelikli konu, ulaşım türlerinin çeşitlendirilmesi olmuştur. Bu sonucun, turistik ürünün en temel özelliklerinden olan ulaşılabilirlik özelliğinin teyidi olduğu söylenebilir. Çünkü, bir turistik ürün ne kadar değerli olursa olsun, ulaşımı yoksa turistik yönden bir anlam ifade etmez.

Zonguldak ili oldukça zengin turistik kaynaklara sahiptir. Ancak, araştırma bu kaynaklara ulaşım konusunda eksikler olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu sorunun çözümüne ilişkin projeler üretme konusunda üniversiteye, yetkili makamları bu soruna yöneltme konusunda sivil toplum örgütlerine, bu sorunu gündeme getirme ve gündemde tutma konusunda yerel medyaya ve çözümü noktasında da yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir.

Diğer arz kaynakları arasında öne çıkan konular arasında, geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi, altyapı ve haberleşme sistemlerinin iyileştirilmesi de yer almıştır. Bu da turistik ürünün bileşik ürün özelliği taşımasının sonucudur. Turistik mal ve hizmetler yalın varlıkları ile (çevre verilerinden soyutlanmış olarak) satışa sunulamaz. Araştırma sonucunda elde edilen

bulgulara göre Zonguldak ilinin sahip olduğu tarihi ve doğal arz kaynaklarının altyapı, ulaşım, haberleşme sistemleri gibi diğer arz kaynakları ile beraber değerlendirilmesi ve öncelikli olarak bu kaynaklardaki eksikliklerin giderilmesi gerektiği söylenebilir. Bu noktada da araştırma kapsamındaki kurum ve kuruluşlara önemli görevler düşmektedir.

Zonguldak ilinde yerel düzeydeki en önemli örgütlenme; araştırma kapsamındaki kurum ve kuruluşları da içine alan Yerel Gündem 21 projesi kapsamındaki Zonguldak Kent Konseyi'dir. Konsey, kentin kalkınma önceliklerinin ve acil sorunlarının tanımlandığı, tartışıldığı ve çözüm arandığı demokratik bir platform olarak işlev görmektedir. Bu konseyde çalışmalar çeşitli konulara göre oluşturulmuş eğitim komisyonu, gençlik komisyonu gibi çalışma grupları kanalıyla sürdürülmektedir. Araştırma sürecinde Zonguldak Kent Konseyi bünyesinde yer alan kültür ve turizm komisyonunun bir süre faaliyet gösterdiği, ancak yaklaşık üç yıldır çalışmalarını durdurmuş olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Kültür ve turizm komisyonu şeklinde bir yapılanma Zonguldak ili turizminin geliştirilmesi açısından bir zorunluluktur. Bu komisyona biran evvel yeniden işlerlik kazandırılmalı ve sorunlar geniş bir katılım çerçevesinde ele alınmalıdır.

Zonguldak'ta turizmin gelişmesine neden olacak kaynaklardan şimdiye kadar çeşitli nedenlerle yararlanılmadığı gibi, var olan altyapı sorunlarına ek olarak plansız, gelişigüzel yerleşim ve yapılaşma, yoğun kentsel yerleşim, çevre sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Kentin ulaşım türlerinin çeşitlendirilmesine ve altyapı sorunlarının çözümüne yönelik olarak;

- Ankara demiryolunun iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Zonguldak ve Ereğli limanları denizyolu yolcu taşımacılığına açılmalıdır. Bu, ulaşım yönünden farklı seçenekler oluşturacağı gibi, kurvaziyer turizminin gelişmesine de yol açacaktır.
- Çaycuma'da bulunan ve 1999 yılında açılışı yapıldıktan sonra 2002'de kapatılan Saltukova havaalanının önündeki bürokratik engeller en kısa zamanda aşılarak, havaalanına yeniden işlerlik kazandırılmalı ve havayolu ulaşımı kentin alternatif ulaşım yollarından biri olarak devreye sokulmalıdır.
- 2004 yılı içerisinde bir kısmı tamamlanan Devrek - Zonguldak arası duble yol projesi tamamlanmalıdır. Bu proje ile özellikle Ankara – Zonguldak ulaşımında önemli bir rahatlama olacaktır.
- Özellikle kentin ana giriş-çıkış güzergâhlarındaki görüntüyü bozan çarpık yapılaşma engellenmeli ve mevcut yapılanma yeniden düzenlenmelidir.
- Yerleşim alanlarının su, kanalizasyon gibi donanımları tamamlanmalıdır. Özellikle kıyı bölgelerde arıtma tesisleri yapılmalı, mevcutlar sistemli bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi konusu araştırma sonucunda öncelikli olarak ele alınması gereken konulardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Bu noktada elpek bezi, pelemet bezi, bastonculuk gibi el sanatları desteklenmelidir. Bu sanatların yok olmaması ve yeni nesillere aktarılması adına kurslar düzenlenmeli, yeni sanatkarların yetişmesi teşvik edilmelidir. Ayrıca, üretilen el sanatları ürünlerinin satışı için şehir merkezinde bir alışveriş merkezi kurulmalıdır.

Yedigöller, Amasra, Safranbolu gibi önemli turistik merkezlere yakın olması ilin avantajlarındandır. Bu avantaj iyi değerlendirilmeli ve buralara gelen turistlerin gününbirlik seyahatlerle Zonguldak'a getirilmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla seyahat acenteleri ile işbirliği yapılmalı ve Batı Karadeniz'e düzenlenen tur güzergâhlarına Zonguldak'ın da dâhil edilmesi sağlanmalıdır.

Sonuç olarak bu önerilerin hayata geçirilmesinde yerel yönetimler, eğitim kurumları, sivil toplum örgütleri ve yerel medya kuruluşlarına ayrı ayrı önemli görevler düşmektedir. Bu kurum ve kuruluşlar arasında var olan işbirliği güçlendirilmelidir. Bu sayede yerel inisiyatif geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- ARIKAN, Rauf. (2005). **Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama**. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- ÇOKER, Ziya. (1999). **Belediye Encümeni Görev ve Yetkileri**. Ankara: Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi, Belediye Yönetimi Dizisi/3. İksan Matbaası.
- GÜRBÜZ, Ali Kemal. (1998). **Turizmin Ekonomik Analizi**. Balıkesir: Alem Basım-Yayım.
- HURST, Fred. (1994). *En Route Surveys*. Ritchie, J.R.B. ve Goeldner, C.R. (ed.), **Travel, Tourism, and Hospitality Research**. New York, 453-471.
- RYAN, Chris. (1995). **Researching Tourist Satisfaction Issues, Concepts, Problems**. London: Routledge.
- SÖZEN, Edibe. (2005). *Yerel Medya Ne Kadar Yerel*. www.byegm.gov.tr/seminerler/kayseri-x/kayseri_15.htm, 27.01.2005.
- T.C. ZONGULDAK VALİLİĞİ İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ. (2004). *Zonguldak İli Turizm Potansiyeli (Mevcut Durum ve Hedefler/Öneriler)*. Zonguldak.
- TURAN, Barlas. (1992). **Yerel Yönetimler ve Turizm Sempozyumu**. Ankara: Türk Belediyeciler Derneği Yayınları.
- URAL, Ayhan ve I. KILIÇ. (2005). **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**. Ankara: Detay Yayıncılık.
- www.karaelmas.edu.tr, 10.10.2005
- www.psikometri.com/olcme/test/testanaliz.htm, 08.03.2005
- www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/akrobat/GENEL/03hazCesit.pdf, 30.01.2005
- www.zonguldak.gov.tr, 10.10.2005
- YETER, Enis. (1993). *Yerel Yönetimler Açısından Turizmde Denetim*. **Çağdaş Yerel Yönetimler**. 2 (3).